

общонационална структура за разпределение на средствата, получавани от Русия, за доставяне на учебници, книги и пр. и за издръжка на училищата в голям брой селища.

Първостепенни национални цели определят организираната и насочваната от цариградските българи дейност в Македония и Тракия срещу елинизаторското влияние и срещу гръцката и сръбска пропаганда в училищата. В тези народни работи се развиват обществено и национално чувство и навици, които съпътстват и движенията за политическо освобождение - легални и революционни. Опитът в просветното движение става благоприятна практическа и психологическа предпоставка за организираното революционно движение с общонационални цели.

Трето. Още по-силно и широкообхватно е въздействието на няколко десетилетната църковна борба върху групировките и движенията за политическо освобождение. В нея, както е известно, се пораждат самодейно форми на обществена организация на народните сили в цяла България с ръководен и насочващ център в Цариград. Г. С. Раковски, Ив. Касабов, Л. Каравелов, В. Левски и съмишлениците им живеят в тази действителност, тя им е позната, мнозина вземат и пряко участие в църковната борба. Така че, когато Раковски замисля общонационална организация с централизирано ръководство, когато ТЦБК съставя първата разгърната организационна структура на комитети и най-вече при устройството и дейността на БРЦК, опитът от организиране на народните сили в църковната борба с ръководно средище в Цариград е вече установена и изпитана в живота практика. Напълно естествено и логично е опитът от църковната борба на обществена организация с национална цел да присъства, осъзнато или не, в представите на българите като модел за обществена дейност и да се поеме, детайлизира и пригоди към задачите и характера на революционното движение.

Наред с информацията за вече съществуващи чужди идейни платформи, за обществени и политически организации, тайни и явни, в балканските и европейските страни, собствената българска традиция в легалните движения, независимо от различията в целите, допринася за установяване на устройствени принципи и структури в българските революционни организации. Църквата по начало се изгражда на централизиран принцип и на подчинение на по-нисшите степени на по-висшите. Българската екзархия при това на първо време запазва силното гражданско участие в църковните настоятелства, наследено от времето на борбата. По същността си така са замислени и изградени и революционните организации.

Поради крайното противопоставяне на мирните и революционните форми на борба, значението на легалната традиция за организиране на народните сили е оставено без внимание. А това е жива практика в българското общество, която естествено преминава и в революционното движение.

Представителството на местните комитети в общото събрание на БРЦК повтаря, разбира се вече със съответните особености и други отговорности, представителството на градовете в църковната борба при обсъждане на общи въпроси. Демократичният принцип на "вишегласието" при вземане на решения и изпълнението им в комитетската организация е предшествано от установена практика в живота на еснафите, общините и църковното движение. Така че и този организационен принцип на БРЦК не идва на празно място, привичен е за участниците в революционните комитети, но сега е узаконен с устава на БРЦК, като задължително правило за комитетските дейци.

Явно е, че обществената практика в просветното движение и църковната борба, т.е. в легалните прояви на възрожденските българи, са отправна точка, за която комитетската организация има готова нагласа и опит. Всъщност, преди с изграждането на вътрешните комитети от Левски да е създадена революционната общност на съмишленици на БРЦК, равностойна на тайна българска власт, в обществения живот